

KOGNITIVT STÖD

För föräldrar till barn med NPF

SAHLGRENKA
UNIVERSITETSSJUKHUSET
VGR

AGENDA

- Grundläggande Principer för Kognitivt Stöd
- Kognitivt Stöd i Vardagen
- Verktyg och Resurser
- Avslutning

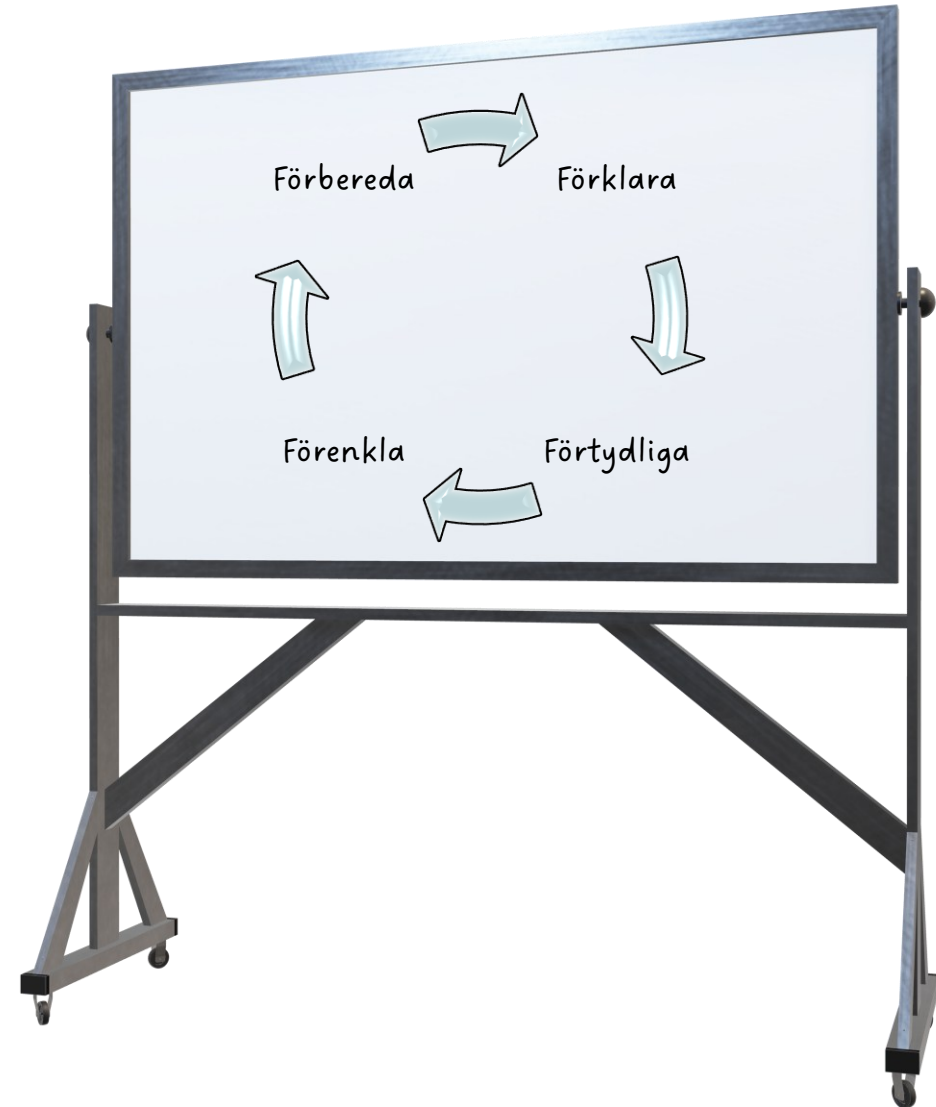

FÖRESTÄLL DIG...

En skriftlig IKEA-instruktion utan bilder

Kognitivt stöd är olika
kompensatoriska
lösningar och strategier som
underlättar för oss i
vardagsaktiviteter

VAD ÄR KOGNITIVT STÖD?

Hjälpmedel

Visuella

Kommunikativa

Strategier

Knep

Rutiner

Förhållningssätt

Omgivning och miljö

Förståelse

Anpassat bemötande

Anpassad omgivning

Ofta behövs olika former av kognitivt stöd som förstärker varandra!

ATT ANVÄNDA KOGNITIVT STÖD

FÖRDELAR MED KOGNITIVT STÖD

- Är flyttbart
- Förstärker, ger tid att processa
- Kan bidra till mindre tjat
- Är inte dömande
- Det visuella stödet är konstant

DE FÖRTYDLIGANDE FRÅGORNA

När ska jag göra det?

Var ska jag vara?

Hur länge ska jag hålla på?

Med vem?

Hur ska jag göra det?

Vad ska jag göra sedan?

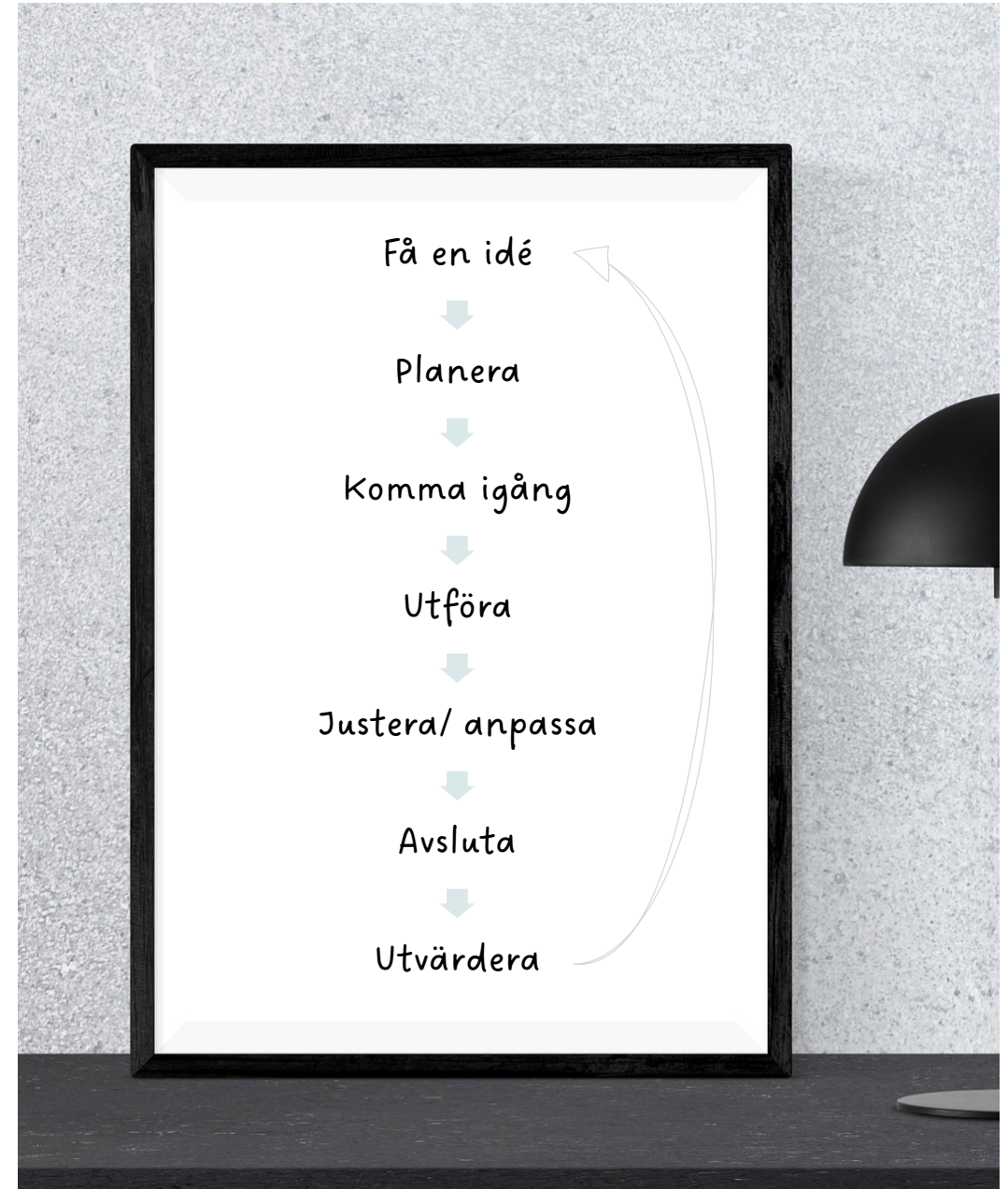
Vad ska jag göra?

Varför ska jag göra det?

VAD ÄR EXEKUTIVA FÖRMÅGOR

- Planera, organisera , ta initiativ
- Se helhet , ha en överblick , föreställa sig
- Arbetsminne
- Tidsuppfattning
- Koncentration, fokus och uppmärksamhet
- Reglera sin energi och aktivitetsnivå
- Flexibilitet, att anpassa sig, tänka om, skifta fokus
- Impuls- och affektkontroll
- Problemlösning

TIDSUPPFATTNING

Tidsupplevelse

Tidsorientering

Tidsplanering

Förskoleåldern

- Känsla för tidens längd och gång.
- Förstå att olika aktiviteter tar olika lång tid.
- Lära sig idag, igår och imorgon.

Skolåldern

- Orientera sig i tiden, förstå vad jag är i förhållande till tiden.
- Förstå "först, sedan och sist".
- Förståelse för att tiden går oberoende av mig.
- Avläsa och förstå klockan.

Tonåren

- Hantera och anpassa sig till tiden.
- Beräkna och fördela tidsåtgång till olika aktiviteter.
- Förstå vad man hinner inom en viss tidsenhet.
- Planera för när i tiden något ska hända och hur lång tid som behövs.

ATT TÄNKA PÅ VID VAL AV KOGNITIVT STÖD

- Vad behöver mitt barn hjälp med?
- Vad ska det kognitiva stödet leda till?
- När ska det kognitiva stödet användas?
- Behövs någon stödperson? Vem/vilka?
- Vilken information är viktig?
- Vilken typ av stöd fungerar för mitt barn?
- Framgångsfaktorer för att det kognitiva stödet ska fungera?

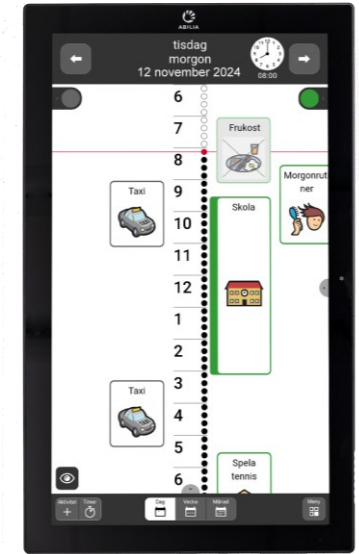
KOGNITIVT STÖD SOM STRUKTURSTÖD

Olika typer av struktur

- Struktur i aktivitet
- Struktur i tid
- Struktur i fysiska omgivningar

Hjälpmedel	Funktion/Syfte	Exempel på Användning	Vem kan förskriva?	Kostnad (förskrivet/självköp)
Kalendrar	<ul style="list-style-type: none"> – Strukturera tid – Påminna om händelser 	<ul style="list-style-type: none"> – Dagsschema – Veckoplanering – Påminnelser 	<ul style="list-style-type: none"> – Arbetsterapeut 	<ul style="list-style-type: none"> – Förskrivs sällan – Köps oftast själv
Timers/Alarm	<ul style="list-style-type: none"> – Tidsuppfattning – Övergångar – Påminnelser 	<ul style="list-style-type: none"> – Tidsbegränsa aktiviteter, medicinpåminnelser 	<ul style="list-style-type: none"> – Arbetsterapeut 	<ul style="list-style-type: none"> – Förskrivs sällan – Köps oftast själv
Bildstöd	<ul style="list-style-type: none"> – Förtydliga instruktioner, rutiner, kommunikation 	<ul style="list-style-type: none"> – Bildscheman – Instruktioner 	<ul style="list-style-type: none"> – Arbetsterapeut 	<ul style="list-style-type: none"> – Kan skapas själv – Appar köps själv
Appar / program	<ul style="list-style-type: none"> – Påminnelser – Scheman – Organisation 	<ul style="list-style-type: none"> – Digitala kalendrar – To-do-listor – Tidshjälpmedel 	<ul style="list-style-type: none"> – Arbetsterapeut (råd) 	<ul style="list-style-type: none"> – Köps oftast själv
Tyngdtäcken	<ul style="list-style-type: none"> – Lugn och sömn – Koncentration 	<ul style="list-style-type: none"> – Förbättra sömn – Minska oro – Öka fokus 	<ul style="list-style-type: none"> – Arbetsterapeut 	<ul style="list-style-type: none"> – Oftast självköp – Lånas via habilitering
Fidget toys	<ul style="list-style-type: none"> – Reglera aktivitetsnivå, fokus 	<ul style="list-style-type: none"> – Under lektioner – Vid rastlöshet 	<ul style="list-style-type: none"> – Arbetsterapeut (råd) 	<ul style="list-style-type: none"> – Köps oftast själv
Strukturerade förvarningssystem	<ul style="list-style-type: none"> – Organisation – Ökad självständighet 	<ul style="list-style-type: none"> – Märkta lådor, hyllor för kläder/leksaker/mm. 	<ul style="list-style-type: none"> – Arbetsterapeut (råd) 	<ul style="list-style-type: none"> – Köps oftast själv

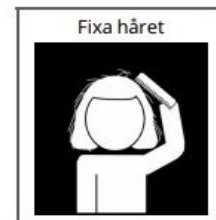
STRUKTURHJÄLPMEDEL

För minne och aktivitet

AKTIVITETS-SCHEMAN

- Morgon, eftermiddag och kvällschema
- På- och avklädning
- Toalettbesök
- Tandborstning
- Dusch
- Städning
- Packa skolväska/gymnastikpåse
- Kom-ihåg listor

TIDSSTÖD

Strategier för att förstå och hantera tid

Tidshjälpmedel

- Timer, timstock, klocka
- Schema, kalender med varierande anpassningsmöjligheter
- Med eller utan bildstöd, belöningsystem, checklistor, påminnelser, larm, visuell layout mm.

Stöd för minnet

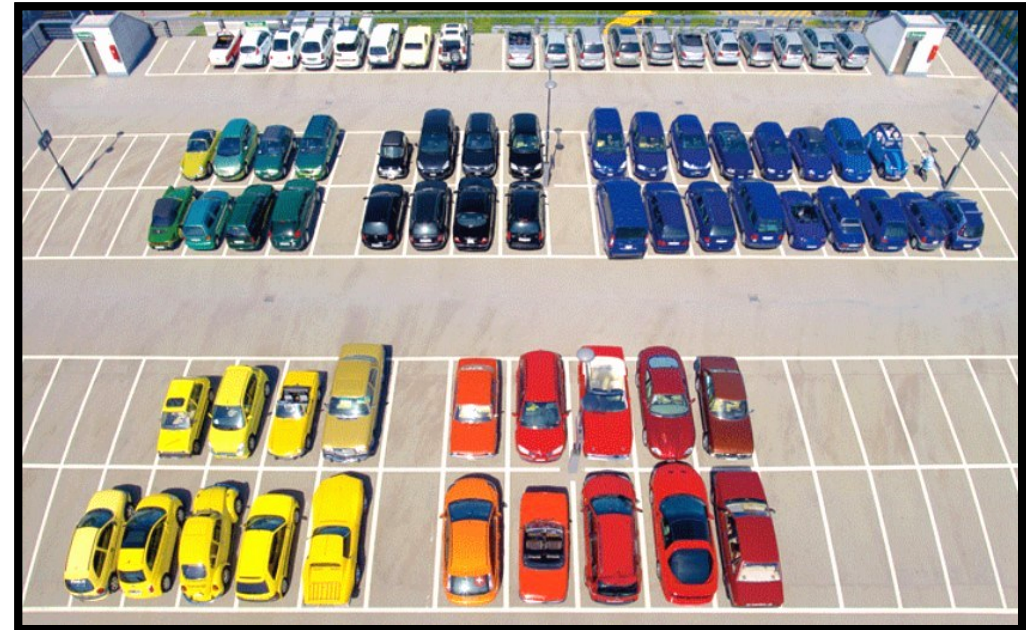
- Hjälp att komma ihåg viktiga datum, tider, information mm.
- Sociala berättelser
- Dagbok
- Påminnelser

HJÄLPMEDEL FÖR ÖKAD KONCENTRATION OCH FOKUS

VISUELLT STÖD

KOGNITIVA STRATEGIER OCH ANPASSNINGAR I MILJÖN

Förenklar igångsättning och genomförande av aktivitet

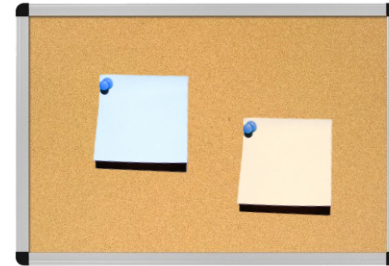
Förbättrar fokus och uppmärksamhet

Sparar energi

Reducera
distraherande
intryck i
omgivningen

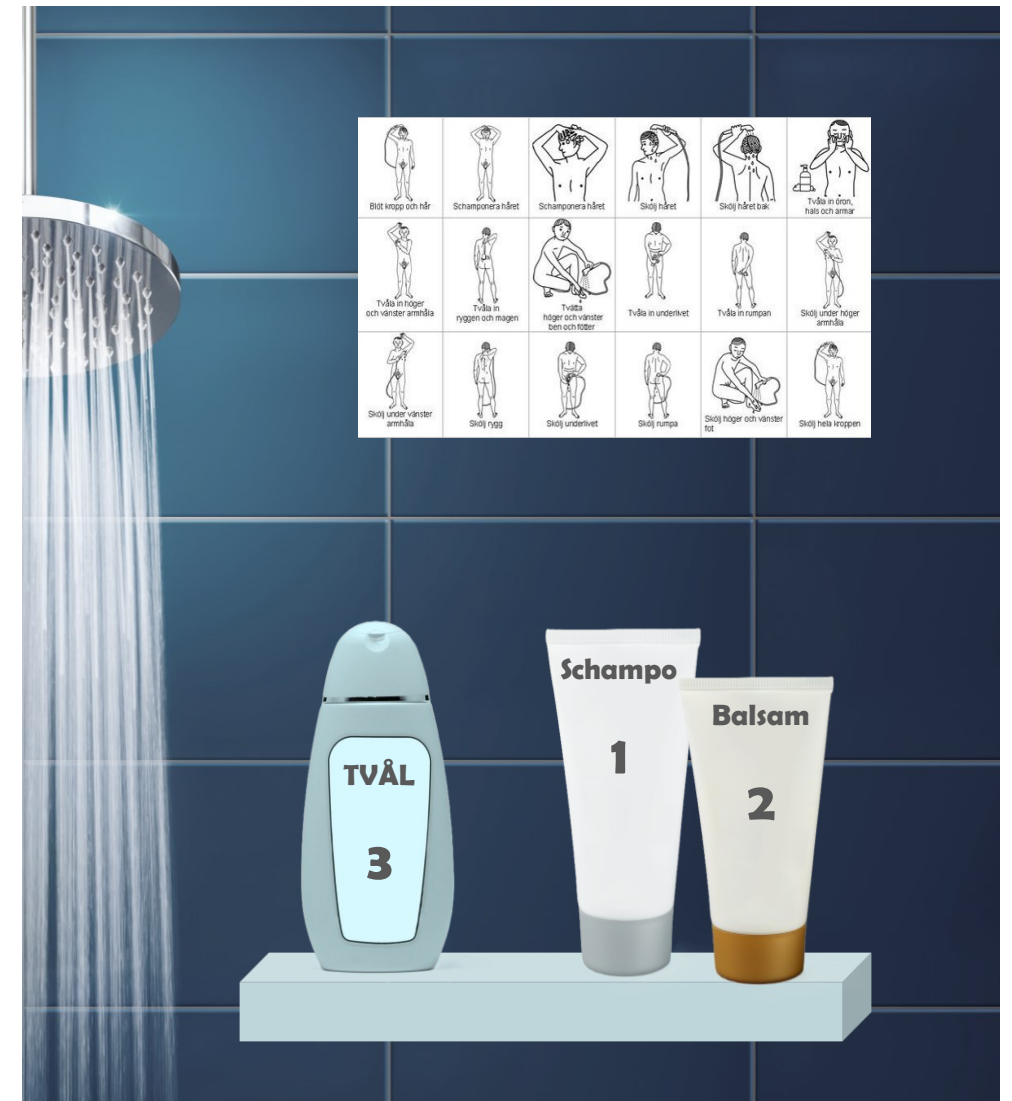

Använda
ledtrådar och
påminnare i
omgivningen

Anpassa,
organisera och
tydliggöra i
miljön

EXEMPEL PÅ KOGNITIVA STRATEGIER & ANPASSNINGAR I MILJÖN

KLASSUNDERVISNING MED KOGNITIV FUNKTIONSNEDSÄTTNING

VIKTIGA FÖRUTSÄTTNINGAR

- Det behöver finnas minst en motiverad mottagare för att skapa förändring - och ork att genomföra!
- Barnets/ungdomens delaktighet vid val och utformning av stödet- Ta hänsyn till motivation, styrkor och intresse!
- Ert stöd som förälder/vuxen vid introduktion och användning av det kognitiva stödet!

KOM IHÅG

- Börja smått – välj ut en situation
- Inkludera positiva aktiviteter vid användning av det kognitiva stödet, särskilt vid introduktion
- Var en förebild som vuxen
- Ge det tid!
- Ett problem beror oftast på att barnet inte kan, än att barnet inte vill

ANALYSERA BETEENDET - FÖRÄNDRA MILJÖN DÄREFTER

- Normbrytande strukturer
- Kompensation för svårigheter
- Rutiner runt beteendet

LÄNK TIPS

www.habilitering.se

Fakta och råd för
diagnosinformation och material
att ladda ner

www.appsok.sll.se

Tips på appar

www.bildstod.se

Bildbas och färdigt material

www.attentionung.se

Information om diagnoser och råd

www.kanslogrejen.se

Korta filmer med animationer, tips
och övningar

www.sjalvhjalppavagen.se

Information om olika diagnoser
och råd

Eller tryck **HÄR**

Utvärdering

Av insats via BUP Gruppverksamhet

Dina svar förblir alltid anonyma

Referenser

<https://www.socialstyrelsen.se/publikationer/forskrivning-av-hjalpmedel--stod-vid-forskrivning-av-hjalpmedel-till-personer-med-funktionsnedsattning-2021-12-7673/>

<https://www.socialstyrelsen.se/kunskapsstod-och-regler/omraden/funktionshinder/hjalpmedel/>

<https://www.socialstyrelsen.se/statistik-och-data/statistik/alla-statistikamnen/hjalpmedel/>

<https://kunskapsguiden.se/omraden-och-teman/funktionshinder/stodja-vuxna-personers-vilja/konkret-stod/>

<https://www.funktionshindersguiden.se/barn/tolk-och-kommunikationsstod-for-barn-med-funktionsnedsattning/>

<https://www.1177.se/undersokning-behandling/hjalpmedel/hjalpmedel-for-kognition-och-kommunikation/hjalpmedel-for-kognitivt-stod/>

<https://www.arbetsterapeuterna.se/nyhetsarkiv/nyheter-2024/foer-foersta-gaangen-lyfts-kognitivt-stoed-i-nya-riktlinjer-foer-adhd-och-autism/>

<https://www.mfd.se/contentassets/2009decad2c948229c1e1152fea09b37/att-fa-det-stod-man-behover2.pdf>

<https://www.vardochinsats.se/media/1140/kognitivt-stoed-en-insats-i-vardagen-linda-kemi-20210211.pdf>

<https://www.vardochinsats.se/adhd/>

<https://www.vardochinsats.se/remissversion-autism/>

<https://www.adhdkartan.se/utredning-stod-behandling/barn-med-adhd-diagnos/struktur-kognitivt-stod/>